

ческата си сила, твърдостта си, агресивността си успява да натрупа богатство чрез дейности най-често извън закона.

Тази променена обстановка в България води до обстоятелството циганската/ ромската жена сама да тръгне да си търси работа включително и в чужбина. В много случаи жените са единствените в семейството, които си намират работа. Мъжете се принуждават да направят компромис и да ги пуснат извън къщи. „Преди не пускахме жените си на работа, а ходехме ние. Сега жените си намират работа по-лесно понякога и няма как – пускаме ги. Така традицията се разбива” (м., кв. Столипиново, Пловдив) (цит. по Карамихова 2003: 93). Тези обстоятелства обаче се отразяват особено негативно на самочувствието им. „Когато мъжът работи, той има достойнство и дух. Когато мъжът не работи, как може да е стълб на семейството. Нали бащата е гредата на семейството” (м., 52., София) (цит. по Петрова, Антонова, Пенчева 2004: 88). Все пак там, където има възможност, жената не работи, дори и да иска.

Липсата на средства за препитание принуждава много циганки/ ромки да променят основния приоритет в своето ежедневие. Домашните задължения минават на по-заден план за сметка на трудовите ангажименти навън. Това води и до промяна на ролите в семейството – в икономическо отношение жената става почти равнопоставена с мъжа, защото внася, понякога и повече, за потреблението на дома. Нуждата от работна ръка на пазарите на труда в много европейски държави дава възможност и на мъжете, и на жените да припечелват добри пари извън границите на България. По този начин не само могат да подпомагат семействата си, а и строят нова къща, финансово се грижат за отрасналите деца и внуци. И докато в интервю за в. ”Подкрепа” през 1990 г. известният цигански общественик, режисьор, депутат в последното Велико народно събрание Мануш Романов заявява, че ”Циганите не тръгват към чужбина. Каква перспектива може да има циганин на днешното си равнище!? Никаква...”, то само две-три години по-късно, отначало мъже, а след това и жени от различни групи масово тръгват на гурбет. ”Тръгнаха защото тука няма работа, не ги приемат на работа и няма откъде да изкарват пари. Първо тръгнаха по търговия в Чехия, Полша, Турция. После тръгнаха да търсят работа. Ламбадките, ами ей тия проститутки дето са в чужбина, по отскоро почнаха – и те първо за Чехия и после започнаха по цяла Европа” (м., 49 г., фичери, Стара Загора).

Емиграцията е вариант за намиране на изход от негативната икономическа ситуация и възможност за повишаване жизнения стандарт на семейството. „Родителите ми работят в чужбина от осем години. Заминаха, когато бях на 16-годишна възраст... В чужбина те успяха да намерят начин за изкарване на добри пари” (м., 24 г., Лом).

Циганската/ ромската емиграция се диференцира съобразно груповата, териториалната и религиозна принадлежност, което оказва